

2. Mirusioji kape Nr. 115 buvo palaidota kapinyno centrinėje dalyje, 220x80 cm dydžio ir 110 cm gylio stačiakampėje duobėje, lentiniame karste, aukštelinika, galva į rytus, rankos sulenktos ir sudėtos ant krūtinės, kojos ištiestos. Tai buvo 20-25 metų amžiaus moteris. Kapo duobės dugno pakraščiuose padėti 6 akmenys. Ant kaklo buvo 4 eilėmis apsukta apvara iš 140 alavinių ir 16 gintarinių karolių. Ant abiejų rankų riešų buvo užmauta 12 žalvarinių apyrankių: po 4 juostines ir 2 storagales ant kiekvienos rankos. Kairės rankos pirštus puošė 2 žalvariniai įvijiniai žiedai, dešinės - 1 žiedas. Skersai juosmenį drabužius prilaikė 2 lankinės žieduotosios segės - sidabrinė ir žalvarinė, sujungtos 57 cm ilgio dviguba žalvarine grandinėle, bei puošė 9 žalvarinės įvijos, rastos taip pat skersai juosmenį. Kairėje liemens srityje pusėje aptiktas dar vienas žalvarinis įvijinis žiedas, kuris, greičiausiai buvo įdėtas į kapą kaip papildoma įkapė. Geležinė yla rasta įstrižai dešiniojo dubenkaulio. Kiek žemiau dubens, prie šlaunikaulių rastas stambus gintaro karolis ir žalvarinės grandinės dalys. Šie daiktai turėjo būti įdėti į drabužio kišenėles. Išorinėje dešiniojo šlaunikaulio pusėje, ties kėlio sąnariu gulėjo žalvarinis ratelis su medinio kotelio liekana ašelėje. Pagal suminėtas įkapes, kapas Nr. 115 datuotinas VI a. pirmąja puse. Tai vienas turtingiausių moterų kapų Plinkaigalio kapinyne.

3. Ratelis yra 4,07 cm skersmens, su 8 stipinėliais ir stebulėle. Pastaroji - 1,38 cm ilgio su stebulrinkėmis galuose. Ašies skylutės skersmuo 0,6 cm. Ratlankis ir stipinėliai ornamentuoti dvigubų akyčių ir profiliuotų trikampėlių ornamentu, skirtingu kiekviename ratelio šone. Jo vieta kape ir medinio kotelio lie-

kanos leidžia spėti, kad ratelis buvo vartotas vietoje įprastinio molio ar smiltainio verpstuko.

4. Analogiškų dirbinių kitose baltų žemėse nerasta. Jis turėjo patekti iš atokesnių teritorijų. Nepavyko rasti analogijų Didžiojo tautų kraustymosi laikotarpio archeologinėje literatūroje. Miniatūrinis kulto vežimas su panašiais, tik gero kai didesniais rateliais rastas Štratvego (Stretweg, Austrija) kapinyne ir kildinamas iš Italijos. Gornja Radgonos (Jugoslavija) nekropolyje, datuojamame VII a. pr.m.e. aptiktos panašaus vežimo dalys. Dar vienas kulto vežimas žinomas iš Brego. Tačiau chronologinis skirtumas tarp šių kulto reikmenų ir ratelio iš Plinkaigalio perdaug didelis, kad būtų galima juos lyginti. Todėl Plinkaigalio ratelio gamybos vieta lieka neaiški.

K. Rickevičiūtė (Kaunas)

RETOS SEGĖS IŠ LAZDININKŲ (Kretingos raj.)

1. 1982 m. tyrinėjant Lazdininkų kapinyną, gausiom įkapėm išsiskyrė dviejų neeilinių bendruomenės narių kapai.

2. Kape Nr. 116 mirusysis palaidotas su gausiu inventoriumi. Be kity papuošalų, jo krūtinę dabino dvi dailios lankinės gyvulinės segės. Didesnioji segė (pav. 5:2) 13,9 cm aukščio. Įvijos galuose suploto rutulio formos buoželės. Lankelis ir kojelė trikampio skersinio pjūvio. Lankelis viršuje baigiasi stilizuota žalčio galvute. Liemenėlio, kojelės pakraščiai ir iškilios briaunos kraštai puošti smulkių taškučių eile. Liemenėlis puoštas skersiniais griove-

liais, o ploteliai tarp jų prie briaunos akutėm. Kojelė ornamentuota iškiliom susikertančiom linijom, sudarančiom rombus.

3. An'roji segė (pav. 5:3) 12 cm aukščio, daug kuo panaši į pirmąją, tačiau liemenėlis viršuje baigiasi apskrita plokštele. Kojelės galas užbaigtas stilizuota gyvulio galvute su iškiliom akutėm ir ilgu išplotu snukučiu. Ant kojelės, ties gyvulio galvute, uždėtas plokščios juostelės žiedas. Segė neornamentuota. Seges pagal kapo dirbinius galima datuoti VII-VIII a. pradžia.

4. Vyro kape Nr. 117 rasta dailiai ornamentuota lankinė ilgakojė segė lietinė užkaba (pav. 5:1) 11,6 cm ilgio. Įvijos galuose ir ant kojelės dvigubi žiedeliai, liemenėlis viršuje baigiasi keturkampe plokštele su mėlyno stiklo akute. Kojelės galas plokščias, apskritas. Pakraščiai puošti iškilia linija, paviršius - geometrinio ornamentu. Datuota VII-VIII a.

5. Taip gražiai gyvuliniu bei geometriniu ornamentu puoštų segių dar nebuvo rasta. Visos jos grakščių, tobulų formų yra vietinių meistrų darbo, atitikmenų nežinoma.

L. Murnikaitė (Kaunas)

GINTARO DIRBINIAI LAZDININKŲ (KRETINGOS RAJ.) KAPINYNŲ VYRŲ KAPUOSE

1. Nemaža gintaro dirbinių rasta Lazdininkų kapinyne, kur iš viso iškastame 3815 m² plote atidengti 407 III-XI amžių griautiniai ir degintiniai kapai. Gausiausia gintaro dirbinių VIII-IX a. kapuose.

2. Aštuoniuose kapuose (Nr. 18, 183, 184 -

tyrinėtuose PKI ir kapuose Nr. 1, 10, 16, 25, 40 - tyrinėtuose 1978-1979 metais KVIM) rasta gintaro kabučių. Tai trikampio, pusmenulio, trapecijų formos 4-7 cm ilgio, 3-5 cm aukščio ir 0,5-1 cm storio gintaro plokštelės dantytu plačiuoju pakraščiu ir skylute pakabinimui priešingame gale. Panašių kabučių žinoma iš Kiauleikių ir Palangos kapinynų.

3. Pasitaikė ir visiškai naujo pavidalo: pvz., kapuose Nr. 10 ir 16 rasti sudėtingi ornamentuoti kabučiai su plokščiomis ašselėmis - pirmi žinomi tokių formų dirbiniai.

4. Dauguma kabučių neornamentuota, kiti dabinti, taikantis prie papuošalo formos (kapai Nr. 10, 16, 183, 184), iš vienos arba abiejų pusių nesudėtingu raštu (režtais brūkšneliais ar grioveliais, kurie persipindami sudaro įvairias geometrines figūras arba pakartoja kabučio kontūrus plokštumoje įvairiai išdėstytais duobutėmis.

5. Kabučiai randami kapuose po vieną, dažniausiai krūtinės ar juosmens srityje drauge su būdingomis VIII a. pabaigos - IX a. įkapėmis, kaip ir Kiauleikių bei Palangos kapinynuose.

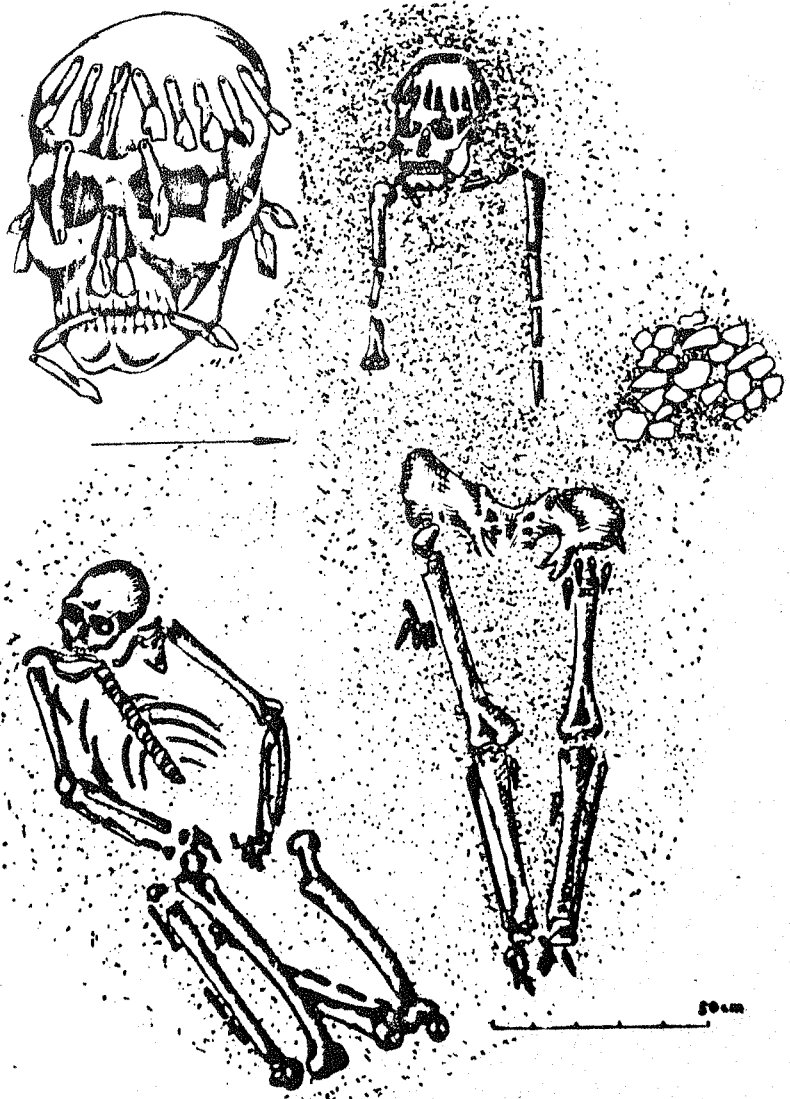
6. Vyrų kapuose rasta gana didelių nupjauto kūgio formos karolių: vieni - nelygiu apskaldytu paviršiumi 2,3-1,7 cm skersmens ir 1,2-1,9 cm aukščio, kiti - taisyklingai tekinti (kapai Nr. 62, 74 ir kt.) apie 2 cm skersmens ir 2 cm aukščio. Dažniausiai jie būna po du krūtinės ar galvos srityje su VIII a. pab. - IX a. būdingomis įkapėmis (nors jų pasitaikė ir vėlyvesniuose kapuose).

7. Kartais karoliai randami drauge su kabučiais; matyt, jų ir paskirtis vienoda - amuletai.

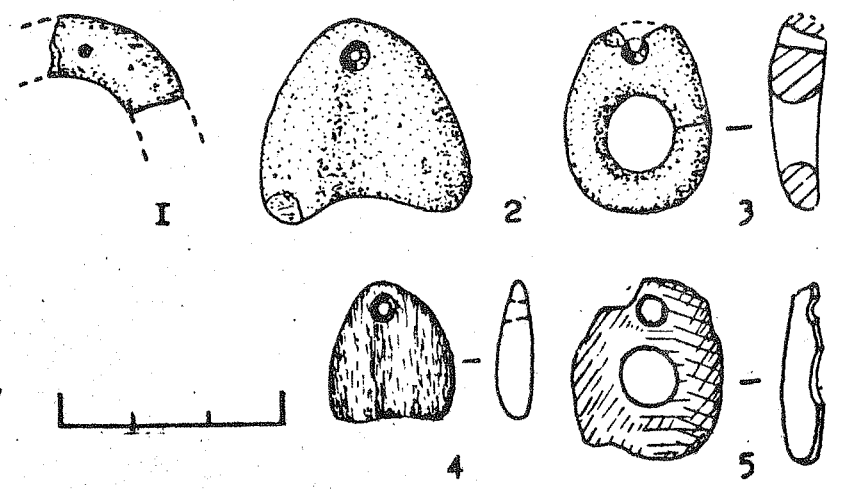
Sutrupinimai

AKM	- Alytaus kraštyros muziejus
JEM	- Lietuvos TSR istorijos ir etnografijos muziejus
KKM	- Kretingos kraštyros muziejus
KVIM	- Kauno valstybinis istorijos muziejus
LDM	- Lietuvos TSR dailės muziejus
KMN	- Nacionalinis muziejus (Krokuva)
WMN	- Nacionalinis muziejus (Varšuva)
PKI	- Paninkų konservavimo institutas
ŠAM	- Šiaulių "Aušros" istorijos ir etnografijos muziejus
TIM	- Trakų istorijos muziejus
TKM	- Telšių kraštyros muziejus
UKM	- Utenos kraštyros muziejus
VČDM	- Valstybinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus
VE	- Valstybinis Ermitažas
PMUM	- Rygos miesto ir jūreivystės muziejus

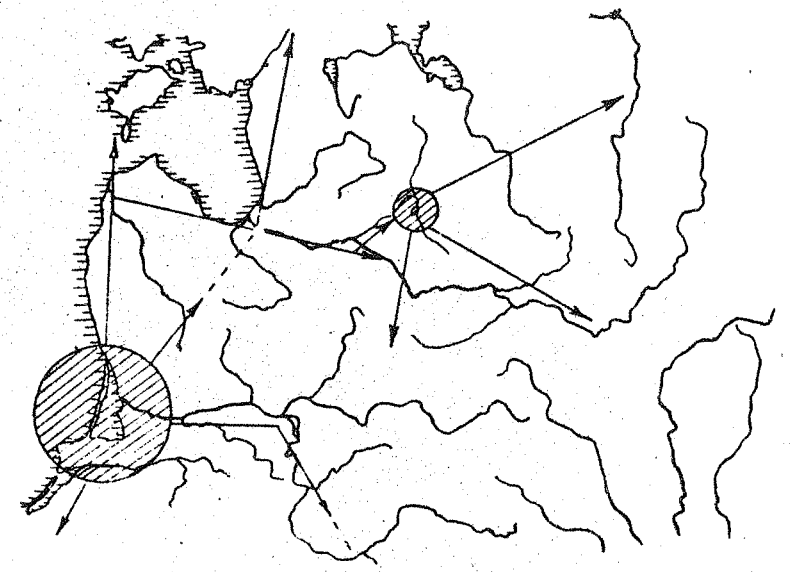
ILIUSTRACIJOS

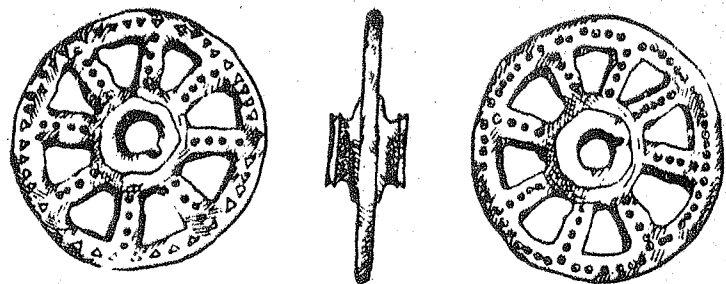
1 pav.

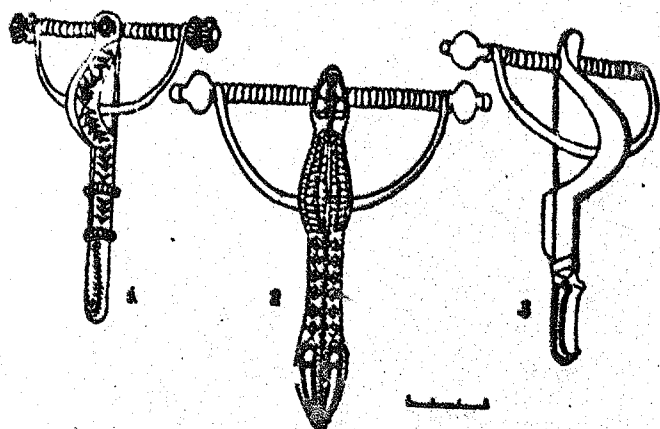
2 pav.

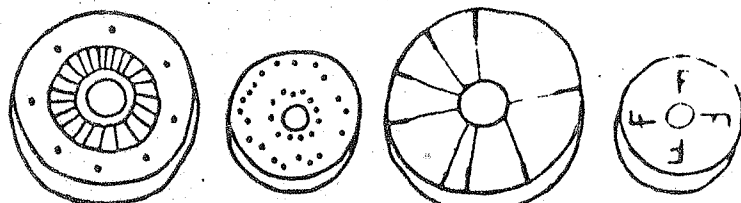
3 pav.

4 pav.

5 pav.

1

2

3

4

5

6

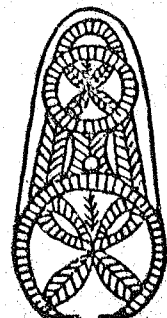
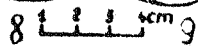
7

8

9

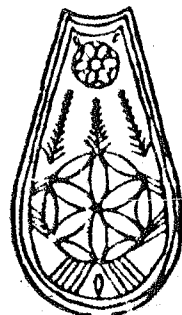
10

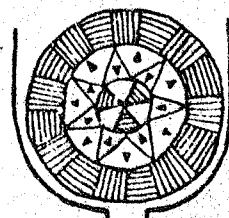
11

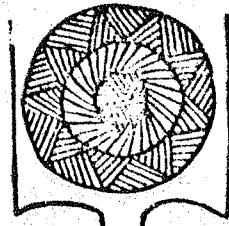
12

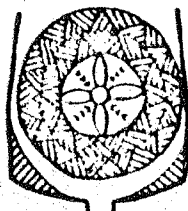
13

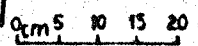
14

15

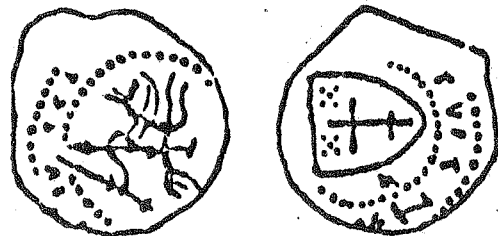
16

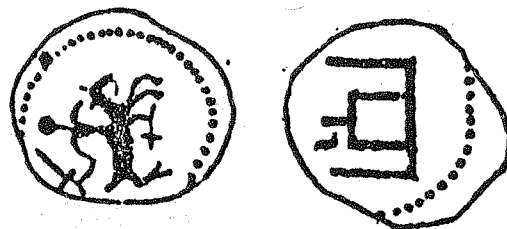
6 pav.

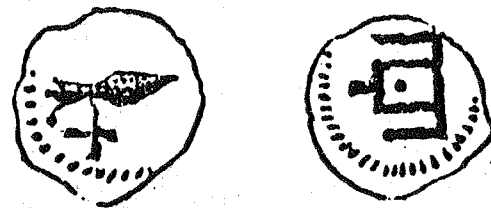
7 pav.

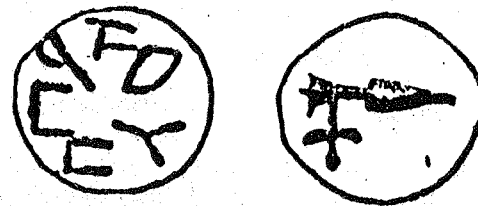
IV

III

II

I

8 pav.

TURINYS

Pratarmė	1
A. Jankevičienė. Šiandieninių muziejų uždaviniai	2
1. Muziejinių kystė	
B. Lukošiuotė. "Aušros" istorijos ir etnografijos muziejaus archeologinė ekspozicija	5
V. Ruzas. Numizmatika IEM 2 salės ekspozicijoje	6
E. Gričiuvienė. Akmens amžiaus ekspozicija LTSR istorijos ir etnografijos muziejuje	9
N. Antušaitė, E. Spudytė. Archeologijos ir numizmatikos fondai Telšių kraštotyros muziejuje	12
S. Biečiauskas. Šiaulių "Aušros" muziejaus monetų lobiai	14
D. Butkus. Kretingos kraštotyros muziejaus monetų lobiai	17
A. Butrimas. Kaulo bei rago dirbinių konservavimas LTSR istorijos ir etnografijos muziejuje	18
R. Paškevičius. Ekspонатų apsauga nuo žalojančio poveikio LTSR istorijos ir etnografijos muziejuje	20
N. Černiavskij, N. Zdanovič. Archeologinių kasinėjimų medžiagos paruošimas muziejui	22
M. Eiche. Faleristikos kolekcijos mokslinio tyrimo ir sisteminimo principai Rygos miesto istorijos ir jūreivystės muziejuje	23

2. Archeologija	
A. Butrimas. Neolito kapai iš Donkalnio (Telšių raj.)	26
A. Girininkas. Pirmieji gintaro keliai į Rytų Europą	28
B. Salatkienė. Kalnelių (Šiaulių raj.) II-IV a. pilkapiai	29
V. Kazakevičius. Žalvarinis ratelis iš Plinkaigalio (Kėdainių raj.)	31
K. Rickevičiūtė. Retos segės iš Lazdininkų (Kretingos raj.)	33
L. Murnikaitė. Gintaro dirbiniai Lazdininkų (Kretingos raj.) kapinyne	34
A. Blūjienė. Alinkos-Raistinės (Trakų raj.) pilkapiai	36
E. Svetikas. Didžiasalio (Lazdijų raj.) kapinynas	37
K. Mikaila, G. Vaitkevičius. Kai kurie Vilniaus XVI-XVII a. raudono molio plokšnių keramikos tyrimai	38
A. Kuncevičius. Dėl akmenų smailiadugių dubenimis paskirties	41
A. Čepaitienė. Verpimo įrankių ornamentikos problemos	42
V. Ksenzov. Naujas mezolitinis paminklas netoli Krasnovkos kaimo (Svetlogorsko raj.) prie Berezinos upės	45
E. Zaikovskij. Neolitinių gyvenviečių tyrinėjimai Dysnos upės baseine	46
A. Vasks. Rytų Latvijos keramika vėlyvajame žalvario ir ankstyvajame geležies amžiuje (I tūkst. pr.m.e.)	48

A. Radinš. Pilkapių laidojimo papročiai Rytų Latvijoje II tūkst. I-je pusėje (pagal Rezeknės raj. medžiagą)	50
3. Numizmatika	
R. Senapėdis. Šiaulių kaimo (Širvintų raj.) Prahos grašių lobis	53
V. Aleksiejūnas. Pirmosios lietuviškos kaltinės monetos	56
E. Svetikas. XVI-XVII amžių monetos Liepalingio (Lazdijų raj.) senkapiuose ...	58
E. Ivanauskas. Seredžiaus numizmatinė medžiaga (XVI-XIX a.pr.)	60
R. Klimavičius. Pirmasis Lietuvos-Lenkijos valstybės ordinas	62
E. Rimša. Radvilų karstų Kėdainiuose identifikavimo klausimu	63
Š. Bektenejev. Piniginė apyvarta šiaurės-rytų Baltarusijos teritorijoje (XIII-XIV a.a.)	66
Sutrupinimai	68
Ilustracijos	69

СОДЕРЖАНИЕ

Предисловие	1
А. Янкявичене. Задачи современных музеев	2
1. Музееведение	
Б. Лукошюте. Археологическая экспозиция в музее истории и этнографии "Аушра"	5
В. Рузас. Нумизматика в отделе экспозиции феодального общества Литвы (11 зал музея истории и этнографии ЛитССР)	6
Э. Гришовене. Экспозиция каменного века в музее истории и этнографии Литовской ССР	9
Н. Антушайте, Е. Спудите. Фонды археологии и нумизматики в Тельшяйском краеведческом музее	12
С. Беяускас. Монетные клады в Шяуляйском музее "Аушра"	14
Д. Буткус. Монетные клады в Кретингском краеведческом музее	17
А. Бутримас. Консервация изделий из кости и рога в музее истории и этнографии Литовской ССР	18
Р. Пашкявичюс. Охрана экспонатов от негативного воздействия света в музее истории и этнографии Литовской ССР	20
Н. Чернявский, Н. Зданович. Опыт подготовки в музеефикации материалов археологических раскопок	22
М. Эйхе. Принципы научного исследования и систематизации коллекции фалеристики музея истории	
г. Риги и мореходства	23

2. Археология

А. Бутримас. Неолитические погребения в Донкалнис (Тельшяйский р-он).....	26
А. Гирининкас. Первые пути янтаря в Восточную Европу	28
Б. Салаткене. Курганы 11-1У в.в. в Калняляй (Шяуляйский р-он)	29
В. Казакялячюс. Бронзовый колесик из могильника Плинкайгалис (Кедайняйский р-он)	31
К. Рицкявичюте. Редкие фибулы из могильника Лаздиянкай (Крётингский р-он)	33
Л. Мурчикайте. Янтарные изделия в мужских погребениях из могильника Лаздиянкай (Крётингский р-он)	34
А. Елюене. Курганы Алинкос-Райстинес (Тракайский р-он)	36
Е. Святикас. Могильник в Диджясалис (Лаздияйский р-он)	37
К. Микайла, Г. Вайткявичюс. Некоторые исследования Вильнюсской красноглинистой тонкостенной керамики ХУ1-ХУП в.в.	38
А. Кунцевичюс. О назначении остродонных камней с тазообразной выемкой	41
А. Чяпайтене. Проблемы орнаментики прядильных инструментов	42
В.П. Ксензов. Новый памятник эпохи мезолита у д. Красновка Светлогорского р-на) на Березине	45
Э.М. Зайковский. Раскопки неолитических поселений в бассейне р. Дисны	46
А. Вакс. Керамика Восточной Латвии в эпоху поздней бронзы и в начале железного века (1 тысяча до н.э.)	48
А. Радиньш. Курганный погребальный обряд в Восточной Латвии в первой половине 11 тысяч н.э.	50

3. Нумизматика

Р. Сянапедис. Клад Пражских грошей из д. Шяуляй (Ширвинтский р-он)	53
--	----

В. Аляксёюнас. Первые чеканные монеты Литвы	56
Э. Святикас. Монеты (ХУ1-ХУП в.в. в погребениях могильника Лейпалингис (Лаздияйский р-он)	58
Э. Иванушас. Нумизматический материал из Сярджюс (ХУ1-нач. Х1Х в.в.)	60
Р. Климавичюс. Первый орден Литовско-Польского государства	62
Э. Римша. К вопросу идентификации гробов Радзивилов в Кедайняй	63
Ш.И. Бектенеев. Денежное обращение на территории Северо-восточной Белоруссии (ХШ-Х1У в.в.)	66
Сокращения	68
Иллюстрации	69

Ats. redaktorė A. Jankevičienė
Redaktorė R. Rimantienė

Archeologinės ir numizmatinės medžiagos
komplektavimas ir konsekvavimas

Pasirašyta spausdinti

Tiražas 500 egz. Kaina 0,80 rb.

Spaudė Motiejaus Šumausko sp. Vilniuje, Straz-
delio 1

Užsak. Nr. 549 5 sp. lankai